

Representantforslag 66 S

(2012–2013)

fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande og Borghild Tenden

Dokument 8:66 S (2012–2013)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande og Borghild Tenden om norsk naturmangfold

Til Stortinget

Bakgrunn

Global utfordring, nasjonalt ansvar

Forslagsstillerne mener naturmangfold er grunnmuren menneskene bygger samfunn og økonomi på. Robuste økosystemer med stort mangfold av arter og gener sikrer tilgangen til livsnødvendige økosystemtjenester slik som mat, rent vann, ren luft – naturressursene som utnyttes for å bygge hus og skaffe energi. Naturmangfoldet gir opplevelser og livskvalitet og er en viktig del av kulturen i mange ulike samfunn. Derfor er det, etter forslagsstillerens syn, dramatisk for livet på kloden når mangfoldet av arter utryddes i et tempo som ifølge Global Diversity Outlook 3 er minst tusen ganger raskere enn det som er naturlig.

Forslagsstillerne vil peke på at Regnskogfondet, Naturvernforbundet og Utviklingsfondet har skrevet en rapport, «Naturmangfold 2020», om hvordan Norge kan følge opp Konvensjonen om biologisk mangfold og den internasjonale planen om å redde verdens biologiske mangfold innen 2020. Forslagsstillerne viser til den rapporten som grunnlag for de fleste av tiltakene i dette representantforslaget.

Forslagsstillerne vil videre peke på at det er de fattige delene av verdens befolkning som rammes først og mest direkte når naturmangfoldet forsvinner. Ødeleggelse av naturlige buffere som økosystemene utgjør, forsterker virkningene av naturkatastrofer som tørke og flom. Dette er katastrofer som årlig

rammer 270 millioner mennesker og forårsaker 124 000 menneskers død. Degraderte og forurensede økosystemer er den viktigste årsaken til at 900 millioner mennesker mangler rent drikkevann. Samlet er verdien av økosystemtjenestene globalt anslått til 21 000–27 000 milliarder dollar, ifølge utredningen «The Economics of Ecosystems and Biodiversity» som er organisert av FNs miljøprogram (UNEP).

Naturmangfold i Norge

Forslagsstillerne mener Norge har langt igjen før naturmangfoldet er trygget. Forslagsstillerne viser til den norske rødlista fra 2010, som viser prognoser for arters risiko for å dø ut fra et område, hvor det er oppført 4 599 arter, hvorav 2 398 er truet og 1 284 nær truet. Den største trusselen mot naturmangfoldet i Norge er arealbruk og arealbruksendringer. Utbygging av naturområder og kulturlandskapet truer dyr og planter, og mange naturtyper som ikke finnes andre steder i verden er i ferd med å bli borte. Utbygging av et hyttefelt, en vei, en kraftstasjon eller utplantning av fremmede treslag gir inntekter både til kommuner, bedrifter eller privatpersoner, uten at kostnaden av naturødeleggelsene er synlige. Her ligger, etter forslagsstillerens mening, kjernen i problemet. Det er vanskelig å snu utviklingen og stanse det dramatiske tapet av arter og naturtyper fordi mangfoldet ødelegges bit for bit og fordi hvert inngrep kan synes ubetydelig. Det er først når man løfter blikket og ser det større bildet, regionalt, nasjonalt og globalt, at bildet blir tydelig.

Norge har gjennom Konvensjonen om biologisk mangfold (CBD) forpliktelser til å stanse utryddelsen av arter. Forslagsstillerne er glade for at verdenssamfunnet gjennom konvensjonen har laget et viktig rammeverk, men det er likevel det som skjer innenfor hvert enkelt lands grenser som vil avgjøre om målet nås. Derfor er det, etter forslagsstillerens syn, avgjø-

rende hvordan Norge forvalter naturrikdommen innenfor landets grenser og hvordan man påvirker det biologiske mangfoldet i resten verden.

Norge skal følge opp den strategiske planen vedtatt på naturtoppmøtet i Nagoya i Japan i 2010. Forslagsstillerne mener det er et stort behov for nye tiltak for at Norge skal lykkes med de fastsatte målsettingene. Forslagsstillerne mener Norge kan klare dette ved å følge opp de ambisiøse delmålene med tilhørende forslag:

Delmål 1: Kunnskap i befolkningen.

Senest innen 2020 er folk oppmerksomme på verdiene av biologisk mangfold, og hva de kan gjøre for å sikre mangfoldet og bruke det bærekraftig.

Det er etter forslagsstillerne syn helt nødvendig å bli kjent med underliggende drivkrefter bak tapet av biologisk mangfold. Hensynet til å bevare mangfoldet må også bli en integrert del av styresett og samfunnsutvikling, og allment akseptert som viktig i befolkningen. Forslagsstillerne mener kunnskap om naturmangfold i befolkningen er nødvendig for å sikre oppslutning om politikk som ivaretar hensynet til naturen, og for at befolkningen kan være en pådriver i slike saker. I Norge er det ikke gjennomført noen undersøkelse om folks kjennskap til naturmangfold og truslene mot naturen, og forslagsstillerne mener det er nødvendig å gjennomføre slike undersøkelser og ut ifra resultatet iverksette gode og målrettede tiltak.

Delmål 2: Verdien av naturmangfold i kroner og øre.

Senest innen 2020 er verdier fra biologisk mangfold integrert i nasjonale og lokale utviklings- og fattigdomsreduksjonsstrategier og planprosesser, og innarbeidet i nasjonalregnskaper og rapporterings-systemer.

For å oppfylle forpliktelsene i Konvensjonen om biologisk mangfold mener forslagsstillerne det er nødvendig at naturverdier og kostnader ved tap av økosystemtjenester reflekteres bedre i planlegging og forvaltning, både på lokalt og nasjonalt nivå. Forslagsstillerne vil peke på at det i dag synes å være lønnsomt å ødelegge natur for den enkelte person, bedrift, eller land selv om det ikke er bærekraftig på lengre sikt, og dette må endres. Forslagsstillerne mener derfor det er helt nødvendig å tallfeste verdien av økosystemtjenester slik at de kan bli inkludert i politiske beslutninger og at en ny og bredere forståelse av økologisk økonomi og naturlig kapital kan utvikles og implementeres i beslutningsgrunnlaget. Forslagsstillerne vil peke på at det ifølge rapporten «The Economics of Ecosystems and Biodiversity (TEEB)» er slik at kostnadene ved overfiske eller avskoging sjelden faller på de bedriftene og myndighetene som tar ut verdiene. I stedet spres regningen ut på samfunnet, og det er oftest den fattigste befolkningen, de som er mest avhengig av naturens mangfold, som tar

per på sikt. Blant tallene som ble lagt fram i rapporten, er kostnadene ved overbelastning av verdens fiskerier, som anslås til 300 mrd. kroner i året, og verdien av insekters bestøvning av verdens planter, som i 2005 var på 1 300 mrd. kroner.

Forslagsstillerne mener at kommunene har mye av ansvaret for at norske naturverdier blir ivaretatt, og at kommunene må belønnes og ansvarliggjøres i større grad enn i dag. Forslagsstillerne vil peke på at det er et paradoks at kommunene har et stort ansvar for sikring av naturmangfoldet, men svært få kommuner har kompetansen til å ivareta dette, f.eks. har få kommuner en egen miljøvernrådsgiver ansatt i kommunen.

Delmål 3: Fjerne skadelige subsidier.

Senest innen 2020 er virkemidler, inkludert subsidier, som er skadelige for biologisk mangfold, faset ut eller reformert for å minimere eller unngå negative effekter, og positive virkemidler for bevaring og bærekraftig bruk av biologisk mangfold er utviklet og tatt i bruk, der det tas hensyn til nasjonale samfunnsøkonomiske forhold.

Forslagsstillerne mener at økonomiske virkemidler, blant annet en del subsidier, kan ha skadevirkninger på naturmangfoldet. Økonomiske virkemidler er nødvendig for å stoppe tap av naturmangfold. Flere av de norske ordningene er i strid med delmål 3 fra naturtoppmøtet i Nagoya. Fjerning av subsidier kan ha stor effekt, både ved redusering av skader på natur og frigjøring av midler som kan bevilges til forvaltning, vern og forskning. For eksempel fører tilskudd til skogsdrift som øker avvirkningen i bratt og vanskelig terreng samt nybygging av skogsbilveier til at artsrike skoger gjøres tilgjengelig for hogst og utbygginger, og er en viktig årsak til tap av urørt natur på land. Forslagsstillerne viser til at omtrent halvparten av de truede artene og naturtypene i Norge finnes i skog, og 1 406 rødlistede arter blir negativt påvirket av skogbrukstiltak. I havområdene medvirker subsidieringen av trålerflåten, med flere hundre mill. kroner gjennom lav CO₂-avgift på drivstoff, til bunntåling som ødelegger naturmangfoldet på havbunnen. I tillegg til direkte støtteordninger mener forslagsstillerne at det finnes andre problematiske økonomiske virkemidler, for eksempel gjennom skatteregler. Forslagsstillerne vil spesielt vise til en ordning for oljeindustrien som bidrar til at små selskaper som leter i mindre lovende områder, får tilbakebetalt 78 pst. av letekostnadene dersom de ikke finner olje. I tillegg gir også regjeringen store beløp til kartlegging av olje og gass gjennom bruk av seismikk, noe som skader dyr i havet. Ved å fjerne skadelige subsidier reduseres skadene på naturen og samtidig frigjøres midler som kan bevilges til forvaltning, vern og forskning. Forslagsstillerne mener at støtteordninger heller bør subsidiertes på en måte som sikrer bærekraftighet.

Delmål 4: Produksjon og forbruk.

Senest innen 2020 har myndigheter, næringsliv og interessenter på alle nivå gjort tiltak for å oppnå eller ha gjennomført planer for bærekraftig produksjon og forbruk, og har holdt påvirkningene fra bruk av naturressurser godt innenfor trygge økologiske grenser.

Den største kilden til utslipp av miljøgifter er forbrukerprodukter, og det genereres omtrent en million tonn farlig avfall i Norge hvert år. Etter forslagsstillerne syn er miljøkostnadene ved produksjon og forbruk mye høyere enn det som reflekteres i prisene på varene. Forslagsstillerne mener det er problematisk at disse kostnadene skyves over på fellesskapet og framtidige generasjoner. Forslagsstillerne mener det er behov for nye tiltak for å kartlegge og begrense norsk forbruk som bidrar til press på naturmangfold både i Norge og i andre land. Forslagsstillerne mener både egen produksjon av varer og import fra andre land må sikre økologisk bærekraftighet. Import av varer som ikke er produsert bærekraftig gjør det vanskeligere for opphavsløst å oppfylle sine forpliktelser under Konvensjonen om biologisk mangfold.

Forslagsstillerne viser til at det er spesielt store behov for endringer i matforbruk og matproduksjon for å sikre bærekraftighet. Med økende befolkning, klimaendringer og knapphet på ressurser står matproduksjonen overfor store utfordringer. For eksempel fører importen av palmeolje til at oljepalmeplantasjer truer regnskogene i Indonesia og Malaysia. Landene står for nesten 90 pst. av verdensmarkedet for palmeolje. Forslagsstillerne mener det er nødvendig å omstille til mer miljøvennlige driftsmetoder uten bruk av plantevernmidler og mineralgjødsel, og mener man bør ha ambisiøse mål om økologisk matproduksjon i Norge. Forslagsstillerne mener det også må stilles økte krav til import av matvarer til Norge. For eksempel importeres dyrefôr fra Brasil der soyaproduksjon er med på å ødelegge regnskog og savanne.

Delmål 5: Tap av naturområder.

Innen 2020 er tapsraten av alle naturlige habitater, inkludert skog, minst halvert og hvor mulig brakt ned til null, og degradering og fragmentering er betydelig redusert.

Av 80 vurderte naturtyper i Norge er halvparten truet. I perioden 1988–2008 gikk 5 984 km² inngrepsfri natur tapt. Arealendringer står for over halvparten av påvirkningen på truede naturtyper i Norge, først og fremst gjennom utbygginger og jord- og skogbruk. I tillegg til arealendringer påvirker forurensning, klimaendringer og fremmede arter naturtypene i Norge. Riksrevisjonen påpekte i 2007 at det foregår en kontinuerlig reduksjon og oppsplitting av større sammenhengende leveområder for planter og dyr som følge av vegbygging og spredt bebyggelse, og i 2011 påpekte Riksrevisjonen at det ikke er gjort

nok for å forbedre situasjonen fra 2007, jf. <http://www.riksrevisjonen.no/Rapporter/Sider/Oppfølging2011.aspx>. Det bekymrer forslagsstillerne at arealforvaltning i Norge fører til en bit-for-bit nedbygging, spesielt gjennom kommunale vedtak, og mener det er behov for mer kunnskap i den kommunale forvaltningen.

Forslagsstillerne er spesielt bekymret for tilstanden i norske skoger, fordi det ofte skjer hogst i svært verdifulle skogområder til tross for at naturverdiene er godt kjent. Det bekymrer forslagsstillerne at skognæringen kan sette i gang omfattende inngrep i svært sårbar natur uten at det foretas skikkelige vurderinger av inngrepet på forhånd, uten offentlig behandling og diskusjon, og uten at bestemmelsene om bærekraftig bruk i naturmangfoldlovens kapittel II kommer til anvendelse. Forslagsstillerne mener dette er et paradoks, siden denne næringens virksomhet utgjør hovedtrusselen mot skogens arts mangfold med halvparten av artene på rødlisten, og tap og fragmentering av leveområder utgjør hovedtrusselen.

I tillegg til truslene mot naturområder i skog, er forslagsstillerne også bekymret for at naturtyper i strandsonen blir ødelagt på grunn av bygging, oppdyrking og gjengroing. Forslagsstillerne viser til at det til tross for forbudet mot å bygge i 100-metersbeltet, gis dispensasjoner som fører til nedbygging av strandsonen. Forslagsstillerne mener det også er behov for økt kunnskap om marine områder. Mudring, utfylling, oppdrett og bunntåling er viktige påvirkningsfaktorer for mange arter, man vet fortsatt lite om tilstanden. Forslagsstillerne vil også påpeke at 300 truede arter er knyttet til norske vassdrag. Likevel, til tross for mål om det motsatte, økte byggingen mellom 1985 og 2000, også langs vernede vassdrag.

Forslagsstillerne mener at forvaltningen av Statens pensjonsfond utland (SPU) står i motsetning til politiske prioriteringer i utviklingspolitikken. Det er et paradoks at SPU har investert i aksjer for over 14 mrd. kroner i selskaper som er involvert i regnskoghugging, noe som betyr at det investeres mer i selskaper som ødelegger regnskog, enn det investeres gjennom bistandsbudsjettet for å bevare regnskog.

Derfor mener forslagsstillerne at det er nødvendig å gjennomgå de etiske retningslinjene for SPU med sikte på at investeringene ikke skal bidra til irreversibelt tap av naturmangfold. Forslagsstillerne mener også at det er nødvendig å kartlegge hvordan og i hvilken grad norsk virksomhet virker som drivkrefter for avskoging, samt reduksjon av andre naturtyper som truer arts mangfoldet.

Delmål 6: Fisk og fiske.

Innen 2020 er alle bestander av fisk og virvelløse dyr og akvatiske planter forvaltet og høstet bærekraftig, lovlig og ved bruk av økosystembaserte tilnærminger, slik at overfiske er unngått, planer og tiltak

for gjenoppretting av alle utarmede arter er på plass, fiskerier har ingen betydelige negative påvirkninger på truede arter og sårbare økosystemer, og påvirkningene fra fiskerier på bestander, arter og økosystemer er innen trygge økologiske grenser.

Norge har en streng havressurslov som gir fiskerimyndighetene nødvendige verktøy til å ivareta bestander og økosystem. Forslagsstillerne er glade for at de fleste norske fiskebestander forvaltes på en måte som hindrer overfiske og kollaps, men er bekymret for fiskebestandene i noen områder, samt dyr og planter som lever på havbunnen. En stadig økning i utbredelse av petroleumsaktivitet er også bekymringsfullt med tanke på et ønske om en bærekraftig fiskerinæring, og fiskeriforvaltningen må sees i et helhetlig perspektiv. Forslagsstillerne oppfordrer til at petroleumsaktivitet aldri må prioriteres i særlig biologisk produktive havområder eller i områder med svært sårbare marin flora og/eller fauna.

Enkelte av dagens fiskeriredskaper byr på utfordringer med tanke på betydelig bifangst av uønskede marine arter og/eller forringelse av habitat. Forslagsstillerne oppfordrer til en videre utvikling av teknologiske løsninger innen bunntråling som vil gjøre påvirkning på havbunnen minimal. En overvåkning av bunntrålingens effekt på bunnhabitatet må også gjennomføres parallelt. Forslagsstillerne er også betenkt over effekten av at en del av dagens fiskeriredskaper utelukkende fanger de største individene i en bestand, noe som sterkt kan påvirke fiskearters kjønnsmodning og gytestørrelse, og dermed evne til reproduksjon over tid.

Det er i dag liten eksisterende kunnskap om hvordan interaksjoner mellom arter slik som kommersielle og ikke-kommersielle fiskearter, sjøpattedyr, sjøfugl og virvelløse dyr er, og forslagsstillerne mener at denne usikkerheten må tas høyde for når forvaltende myndigheter utarbeider fangstkvoter for fiskeriene. Videre mener forslagsstillerne at det må gis økte midler til havforskning innenfor dette feltet, slik at kunnskapen økes og usikkerhetsmomentet ved fremtidige fiskerikvoter minimeres.

Utstrakt ulovlig og uregulert fiske gjør også at det i en del tilfeller er vanskelig å vite hvor sterkt bestander kan høstes bærekraftig. Forslagsstillerne mener derfor at det er nødvendig å kartlegge og sette bestandsmål for bestandene av kystnære arter som er mest truet.

Delmål 7: Oppdrett, landbruk og skogbruk.

Innen 2020 er arealer brukt til landbruk, oppdrett og skogbruk forvaltet bærekraftig for å sikre bevaring av biologisk mangfold.

Intensivering i landbruket kjennetegnes ved kunstgjødsel og kjemisk-syntetiske sprøytemidler, monokulturer, spesialisering og brudd i kretsløpet mellom husdyr- og planteproduksjon. Forslagsstil-

lerne vil spesielt peke på at jordbruks- og skogbruksområder med eroderende driftsmetoder og uten tilstrekkelige buffersoner for å fange opp næringsstoffer er utsatt, og økt avrenning av partikler og næringsstoffer til kystområder medvirker til taredød, eutrofiering (planteproduksjon forårsaket av økt tilførsel av næringsalter) og nedslamming. Forslagsstillerne mener også det er viktig at den dyrkbare jorda brukes til matproduksjon, samtidig som det er stor bekymring over de negative konsekvensene dette har på den økologiske balansen. Effekten av mange miljøgifter på norsk natur er mangelfullt utredet, derfor mener forslagsstillerne at et viktig tiltak er å utarbeide en handlingsplan mot avrenning fra landbruk og jordbruk som skader kystmiljøet.

Forslagsstillerne er også bekymret over at flere tusen dekar dyrkbar mark blir bygget ned i Norge hvert år, noe som rammer naturmangfoldet og øker intensiteten på resterende jordbruksarealer. Forslagsstillerne mener Norge trenger en jordvernlov på linje med forurensningsloven, som slår fast at det i utgangspunktet er forbudt å forurense natur og miljø, og at det skal tungtveiende grunner til for å få en tilatelse til utslipp også i landbruket.

60 pst. av alle norske arter er knyttet til skog, og halvparten av de truede og nært truede artene og naturtyper er i skogen. Forslagsstillerne er bekymret over at Naturindeksen viser at det står dårlig til med den norske skogen og at skogbruket virker negativt for 1 406 rødlistede arter. Forslagsstillerne mener derfor det haster med å sette inn tiltak for å gjøre skogdriften mer miljøvennlig slik at flere av skogsartene ikke lenger trues.

Norge er en av verdens største produsenter av oppdrettslaks, og torskeoppdrett blir forsøkt. Forslagsstillerne mener dette forplikter med hensyn til å sørge for en bærekraftig næring, og mener hovedutfordringene i oppdrettsnæringen er genetisk trussel mot villfiskstammene gjennom rømming og overføring av sykdommer fra oppdrettslaks til vill fisk. Forslagsstillerne mener det haster med tiltak for å gjøre denne næringen mer bærekraftig.

Delmål 8: Forurensning.

Innen 2020 har forurensning, inkludert fra overflødig næringsstoffer, blitt brakt til et nivå som ikke er ødeleggende for økosystemers funksjon og biologisk mangfold.

Forurensning i Norge kommer fra mange ulike kilder, produkter, oljenæring og annen industri, transport, avfall, landbruk og oppdrettsnæring. Forslagsstillerne vil peke på at det for noen stoffer og forurensningskilder er strenge regler, men at det for andre fortsatt mangler et godt og strengt regelverk. Forslagsstillerne vil peke på at olje- og gassindustrien forurenser havet både gjennom tillatte verdier av utslipp av ulike kjemikalier og ved uhell, både fra

plattformer, landanlegg og fra transport av olje og gass. Forslagsstillerne vil samtidig også påpeke at en betydelig del av forurensningen – da i form av forspoling – stammer fra rekreasjon.

Forslagsstillerne mener at målet må være at Norge ikke slipper ut skadelige stoffer i naturen, og at aktivitet som skader sårbare naturverdier ikke bør tillates. I mange tilfeller mener forlagsstillerne man må forholde seg til føre-var-prinsippet om nye stoffer til-lates.

Delmål 9: Fremmede arter.

Innen 2020 er fremmede arter og deres spredningsveier identifisert og prioritert, de viktigste artene er kontrollert eller utslettet, og tiltak er på plass for å forvalte spredningsveier for å hindre deres introduksjon og etablering.

Forslagsstillerne vil peke på at fremmede arter truer naturmangfoldet, både globalt og nasjonalt, og i tillegg utgjør de en økonomisk belastning hvor blant annet landbruk og oppdrett er direkte økonomisk ut-satt. 2 595 arter er behandlet og vurdert fordi de enten er i Norge eller vil komme hit i løpet av kort tid. 1 180 av disse formerer seg i Norge og har derfor blitt risikovurdert med hensyn til økologisk risiko. Av disse har 217 arter blitt vurdert til å ha høy eller svært høy økologisk risiko og har havnet på norsk svarteliste. Forslagsstillerne er kjent med at det er utarbeidet handlingsplaner for noen arter, men mener det er nødvendig å utarbeide flere handlingsplaner både nasjonalt og lokalt for å fjerne de farlige artene fra norsk natur. Forslagsstillerne er også kjent med at det er satt i gang en rekke tiltak, blant annet utarbeidelse av to forskrifter, én om utsetting av utenlandske treslag og én om innførsel og utsetting av introduserte organismer, men at det er behov for ytterligere tiltak. Forslagsstillerne mener det er nødvendig å bruke føre-var-prinsippet og speilvendingsprinsippet samt kunnskapsgrunnlaget som bunnplanke i disse forskriftene.

Forslagsstillerne mener det er uheldig at enkelte næringer har stor økonomisk interesse av å beholde uønskede arter i norsk natur. Dette gjelder for flere arter, som for eksempel kongekrabbe og sitkagran for å nevne noen. Kongekrabbe er en høyrisikoart som har medført store konsekvenser for den lokale natu-ren. Likevel reguleres den for kommersielt fiske og har ikke handlingsplan som fremmed art. Det samme gjelder sitkagran som sprer seg selv, truer naturtyper i Norge, konkurrerer ut lokale arter og stenger ute lys slik at andre planter ikke kan vokse i skogen, noe som fører til mye lavere naturmangfold. Forslagsstillerne vil peke på at det, til tross for at sitkagran er en introdusert art, planlegges nye skogreisingsprosjekter langs kysten.

En annen viktig årsak til import av fremmede ar-ter er ballastvann. Forslagsstillerne er glad for at Nor-

ge har regler for ballastvann, men mener smutthull i det norske regelverket må tettes, og at utfordringer med håndhevingen av regelverket må løses.

Delmål 10: Natur sårbar for klimaendringer og havforsuring:

Innen 2015 er de mange menneskeskapte belastningsfaktorer på korallrev og andre sårbare økosys-temer påvirket av klimaendringer eller havforsuring, minimert.

Klimaendringene er en stor trussel for naturmang-foldet. Temperaturøkning på over 2,5 °C vil føre til at mellom 20 og 30 pst. av artene i verden står i fare for å forsvinne. Forslagsstillerne vil peke på at økt hav-temperatur i norske havområder har ført til taredød, endret artssammensetning, redusert forekomst av viktige alger som fiskeyngel er avhengige av, end-ring i beiteområder og at gytefelt flyttes nordover. En rekke sørlige fiskearter har også vandret inn og eta-blert seg i Norge. Forslagsstillerne vil også peke på at havforsuring som også er direkte koblet til økte ut-slipp av klimagasser, truer med å ødelegge for kalk-byggende arter, som koraller, eller krepsdyr som er avhengig av kalk i skallet. Forslagsstillerne mener to-talbelastningen blir stor da de samme økosystemene samtidig utsettes for mange andre belastninger gjen-nom inngrep, forurensning, ferdsel og fremmede ar-ter.

Forslagsstillerne mener det haster med å utvikle mer robuste forvaltningsmodeller som raskt kan jus-teres når man ser hvordan ulike tiltak påvirker natu-ren, samtidig må Norge styrke den internasjonale innsatsen ved å videreføre finansieringen av skogbe-varing og øke støtten til bedre forvaltning av andre sårbare økosystemer, både terrestriske og marine, i utviklingsland. Forslagsstillerne mener et føre-var-prinsipp og prinsippet om å vurdere samlet belast-ning på naturen må være helt grunnleggende ved at handlinger man ikke kjenner konsekvensene av, ikke tillates, som f.eks. å tillate sjødeponi fra gruvevirk-somhet eller petroleumsaktivitet i særlig biologisk produktive havområder.

Delmål 11: Vern.

Innen 2020 er minst 17 prosent av land- og fersk-vannsloven, og 10 prosent av kyst og marine områ-der, spesielt områder særlig viktige for biologisk mangfold og økosystemtjenester, vernet gjennom ef-fektivt økologisk representative og godt sammen-hengende systemer av verneområder og andre effek-tive arealbaserte forvaltningstiltak, og er en integrert del av landskapet.

Forslagsstillerne vil peke på at vern er viktig av mange grunner, og at mange arter har spesielle krav til leveområdene som er uforenlige med høy mennes-kelig påvirkning. Sammenhengende verneområder legger til rette for at økosystemenes egen dynamikk

får utvikle seg og får et større mangfold av arter og naturtyper. Forslagsstillerne er positive til at Miljøverndepartementet har signalisert at Norge skal overoppfylle strategisk plan på land, men mener at målet om 10 pst. marint vern innen 2020 også er en målsetting Norge bør klare å nå, fordi et ekspertutvalg allerede i 2004 anbefalte at 36 utvalgte områder burde vernes i den første fasen av en marin verneplan. Forslagsstillerne mener det er helt avgjørende å verne mer natur som et sentralt virkemiddel for å stanse naturtap også i kyst- og marine områder, og mener at det er realistisk å nå målet om 10 pst. marint vern ved at områder lukkes for fiske ved å sikre oppdretts- og industriutslippsfrie fjorder, sikre sjøfuglfredningsområder og ved å sikre petroleumsfrie soner.

Forslagsstillerne mener at vernede områder må være representative for norske naturtyper, og det er etter forslagsstillernes syn nødvendig med økt vern særlig i lavlandet, skog og kulturmark, og vern av store sammenhengende områder. For eksempel er vern av skog langt mindre enn forskernes anbefalinger om 10 pst. vern. Forslagsstillerne mener innsatsen for å ta vare på skogen må økes, også gjennom myndighetsstyrt vern der det er nødvendig, fordi skogen er den naturtypen som huser flest truede arter.

Forslagsstillerne mener at lokal forvaltning av verneområder ikke fungerer godt nok. Lokale politikere tøyser ofte vernebestemmelsene til fordel for økt motorferdsel, utbygging og næringsinteresser. Forslagsstillerne mener også at naturfaglig kompetanse må sikres på kommunalt nivå, dersom de skal kunne forvalte samfunnets felles verneinteresser både faglig og forsvarlig.

Delmål 12: Truede arter.

Innen 2020 har utryddelsen av kjente truede arter blitt forhindret, og deres vernestatus, spesielt hos arter mest i nedgang, har blitt forbedret og opprettholdt.

Forslagsstillerne vil peke på at for 85 pst. av Norges truede arter er det ødeleggelse av leveområder som er hovedproblemet. I tillegg er klimaendringer, forurensning og fremmede arter viktige trusler. Derfor må flere av delmålene sees i sammenheng. Forslagsstillerne mener at målet om å redusere antall truede arter derfor må sees i sammenheng med delmål 5 om habitater, delmål 11 om vern, delmål 8 om forurensning og delmål 9 om fremmede arter.

Forslagsstillerne viser til et mangfold av ordninger for å ta vare på truede arter: prioriterte arter, handlingsplaner og fredning, hvor prioriterte arter gir den mest omfattende beskyttelsen. Forslagsstillerne mener derfor det er nødvendig med flere prioriterte arter med medfølgende handlingsplaner for å sikre dem. Det er også nødvendig å sikre det «økologiske funksjonsområde» som er områder som arten er særlig avhengig av, som for eksempel å sikre hekkeom-

råder for fugl. Forslagsstillerne mener satsingen i Norge peker i riktig retning, men at det må settes langt mer ambisiøse mål. Forslagsstillerne er kjent med at det er igangsatt viktige tiltak gjennom prioriterte arter og arbeid med handlingsplaner for de 13 mest truede artene, og at flere er under utarbeidelse. Til sammenligning har Sverige satt av midler for å lage handlingsplaner for omtrent 400 arter i perioden 2005–2010, og Norge bør etter forslagsstillernes syn ha like ambisiøse mål. Etter forslagsstillernes syn bør alle Norges 277 kritisk truede arter ha en egen handlingsplan hvor leveområder er kartfestet og hvor det er konkrete tiltak, inkludert behov for restaurering, skjøtsel og stans i aktiviteter som kan ha negativ påvirkning. I tillegg mener forslagsstillerne at handlingsplaner må vurderes og utarbeides for arter med størst nedgang de siste årene, arter der trusselbildet ikke er endret, og arter der rask innsats kan gi stor ending.

Delmål 13: Genetisk mangfold.

Innen 2020 er det genetiske mangfoldet i kulturplanter og domestiserte dyr samt deres ville slektninger opprettholdt og strategier er utviklet for å minimere genetisk erosjon.

Moderniseringen av landbruket har ført til en omfattende reduksjon av antall plantesorter som brukes, og det genetiske mangfoldet er tilsvarende redusert. Forslagsstillerne mener dette gjør populasjonene mer sårbare og forsterker behovet for å holde innavl nede. Etter forslagsstillernes syn er det behov for et større og sterkere fagmiljø innen norsk planteforedling som vil være en viktig strategi for å minimere genetisk erosjon i norske plantesorter og for å ivareta deres genetiske mangfold. I tillegg trengs det genbanker, og det vil være behov for økonomisk støtte til å bevare genetisk mangfold primært benyttet av småbønder i utviklingsland, bl.a. gjennom økt støtte til utbyttemekanisme under Den internasjonale traktaten for plantegenetiske ressurser for mat og jordbruk. Forslagsstillerne vil peke på at en annen alvorlig trussel mot genetisk mangfold er patent på planter, dyr, foredlingsmetoder og dyreavl fordi det hindrer aktiv bruk av genetiske ressurser. Patenter kan også begrense bønders rett til å ta vare på, bytte og selge såfrø. Forslagsstillerne mener derfor det er nødvendig å endre patentreglene for å unnta matplanter, husdyr, planteforedling og dyreavl fra patentering og arbeide for slike endringer på europeisk nivå. Forslagsstillerne mener at Norge heller ikke må kreve at utviklingsland innfører patent på planter og dyr ved inngåelse av bilaterale handelsavtaler med Norge. Genmodifiserte organismer er en annen alvorlig trussel mot vilde slektninger, blant annet gjennom hybridisering.

Lite mangfold i avlspopulasjoner for oppdrettslaks gjør populasjonene sårbare og forsterker behovet for å holde innavl nede. Forslagsstillerne mener

det haster med å stoppe rømmingsproblemet innen oppdrettsnæringen for å bevare den genetiske variasjonen i villfiskstammen.

Delmål 14: Økosystemtjenester.

Innen 2020 er økosystemer som gir nødvendige tjenester, inkludert tjenester knyttet til vann, og som bidrar til helse, levekår og velferd, restaurert og sikret, med særlig hensyn til kvinners, urfolks og lokalsamfunns behov.

Tiltak for å sikre økosystemtjenester i Norge er dekket under andre delmål i dette forslaget, men like viktig er det at norsk politikk bidrar til å sikre økosystemer og bevaring av naturmangfold i utviklingsland. Forslagsstillerne mener den miljørettede delen av norsk bistand har vært lav fram til igangsetting av klima- og skogprosjektet i 2009, og at tiltak for bevaring av tropeskog er viktig både for å begrense dramatiske klimaendringer og for å trygge naturmangfold som en sikkerhetsmekanisme samt en buffer mot konsekvensene av de klimaendringene som vil komme. Forslagsstillerne mener det er avgjørende at skogbevaringstiltak, for å vare over tid, sikrer livsgrunnlaget og rettighetene til urfolk og andre skogavhengige folkegrupper, samt bidrar til å bevare naturmangfold og intakte økosystemer. Meld. St. 14 (2010–2011) Mot en grønnere utvikling – om sammenhengen i miljø- og utviklingspolitikken, peker på sammenhengen mellom miljø og utvikling, og betydningen av økosystemtjenester og forsvarlig forvaltning av naturressurser i et fattigdomsperspektiv. Forslagsstillerne mener det er behov for å miljøsikre bistanden ytterligere for å nå målsettingene. Klima- og skogtiltakene må i tillegg til å måles i reduserte klimagassutslipp, også måles etter andre kriterier som skogfolks rettigheter og deltakelse, godt styresett og antikorrupsjon, samt viktige miljømål som bevaring av naturmangfold. Forslagsstillerne mener det må etableres en støtteordning for bevaring og restaurering av viktige økosystemer i utviklingsland, i tillegg til den 1 pst. av BNI som gis i bistand, og at norsk bistand må støtte opp under mottakerlandenes mulighet til å oppfylle sine forpliktelser under Konvensjonen om biologisk mangfold, inkludert urfolks spesielle rettigheter med hensyn til medbestemmelse og tradisjonell kunnskap.

Delmål 15: Biomangfold som klimatiltak og tilpasning til klimaendringer.

Innen 2020 har viktigheten av robuste økosystemer og bidraget fra biologisk mangfold som karbonlager blitt forsterket, gjennom bevaring og restaurering, inkludert restaurering av minst 15 prosent av degraderte økosystemer, og kan dermed bidratt til tilpasning og bekjempelse av klimaendringer og bekjempelse av forørkning.

Forslagsstillerne vil peke på at Direktoratet for naturforvaltning fraråder økt hogst og omfattende planting som klimatiltak, ikke bare fordi norsk skog er viktig som karbonlager og binder stadig mer karbon, men også for å sikre naturmangfoldet. Det er etter forslagsstillernes syn viktig å sikre ivaretagelse av karbonlagre både på land og i havet.

Store mengder karbon kan lagres i tang, tare og ålegress som finnes langs kysten, men blant annet avrenning fra landbruk og andre faktorer påvirker tare-skogene negativt, og det er etter forslagsstillernes syn veldig viktig å bryte slike negative sirkler av påvirkning. Også på land er det viktig med tiltak som hindrer at viktige karbonlagre ødelegges, som for eksempel myr- og våtmarksområder som trues av utbygginger mange steder.

Delmål 16: Tilgang til og utbytte fra genressurser.

Innen 2015 er Nagoyaprotokollen om tilgang til genetiske ressurser og rettferdig fordeling av fordelene trådt effektivt i kraft.

Etter forslagsstillernes syn var enighet om Nagoyaprotokollen et av de største gjennombruddene i forhandlingene på CBDs tiende partsmøte i 2010, og Nagoyaprotokollen vil tre i kraft 90 dager etter at minst 50 land har ratifisert den. Til nå har 92 land signert, og 11 land har ratifisert avtalen.

Forslagsstillerne vil peke på at protokollen setter opp internasjonale kjøreregler for å nå det tredje formålet til konvensjonen om rettferdig utbyttedeling. Mye av naturmangfoldet finnes i land i sør, mens land i nord gjerne har teknologien og kapitalen til å utnytte genressurser kommersielt – derfor er det etter forslagsstillernes syn svært viktig med en rettferdig utbyttefordeling slik at land og lokalsamfunn som har genetiske og biologiske ressurser får gevinsten når dette utnyttes av andre, og fordi dette kan gi insentiv til fortsatt å ta vare på naturmangfoldet. Forslagsstillerne mener det haster med at Norge ratifiserer Nagoyaprotokollen som Norge signerte i 2011, og at det også bør gis betydelig støtte til utviklingsland for nasjonal implementering av Nagoyaprotokollen, inkludert hvordan det skal inngås og følges opp avtaler om tilgang og utbyttefordeling.

Delmål 17: Nasjonal handlingsplan.

Innen 2015 har alle partsland utviklet, vedtatt og begynt gjennomføringen av en effektiv, deltakende og oppdatert nasjonal strategi og handlingsplan for biologisk mangfold.

I Norge er de fleste utfordringene, status til truede naturtyper og arter og mulige løsninger i stor grad kjent. Etter forslagsstillernes syn er norsk miljølovgivning god, og naturmangfoldloven har mange prinsipper og paragrafer som kan bøte på problemer i norsk naturforvaltning. Hovedutfordringene, slik forslagsstillerne ser det, er at dette lov- og regelverket

overses, og at det ofte er de største næringsaktørene som slipper lettest unna. Forslagsstillerne mener derfor det haster med å innføre en langt strengere håndhevelse av miljølovgivningen, og en sentral del av Norges strategi for naturmangfold må dermed være hvordan eksisterende regler kan håndheves mer effektivt.

Forslagsstillerne mener den kommunale og sentrale miljøforvaltningen må samordnes bedre. Kommunene må bedre sin miljørapportering og følge opp den miljømyndighet den har fått delegert. Etter forslagsstillernes syn må miljølovbrudd få så store konsekvenser at det hindrer videre brudd. Forslagsstillerne mener at kommunerevisjonen bør evaluere kommunen på gitte indikatorer og målsettinger for naturmangfoldet og handle deretter. Forslagsstillerne mener også at det er behov for en bedre praksis i mange kommuner i samarbeid med den sentrale miljøforvaltningen, og at uten vil ikke en nasjonal strategi og handlingsplan for biologisk mangfold gi noen god effekt.

Delmål 18: Urfolk og lokalsamfunn

Innen 2020 er urfolks og lokalsamfunns tradisjonelle kunnskap, innovasjoner og praksis relevant for bevaring og bærekraftig bruk av biologisk mangfold respektert, i samsvar med nasjonal lovgivning og relevante internasjonale forpliktelser, og fullt integrert og reflektert i implementeringen av konvensjonen med full og effektiv deltakelse fra urfolk og lokalsamfunn på alle relevante nivå.

Forslagsstillerne vil peke på at Norge har ratifisert ILO-konvensjon 169 om urfolks rettigheter, og sluttet seg til FNs urfolkserklæring (UNDRIP) hvor urfolks rett til fritt, forhåndsinformert samtykke med hensyn til tiltak som påvirker dem, anerkjennes. Forslagsstillerne mener at urfolk og kunnskapen de besitter, spiller en nøkkelrolle for muligheten til å bevare naturmangfoldet. Opptil 22 pst. av landområdene i verden kan regnes som tradisjonelle urfolksområder, og disse omfatter 80 pst. av verdens biologiske mangfold. Forslagsstillerne mener derfor det er viktig å ivareta lokale tradisjonelle rettigheter og urfolks rett til fritt, forhåndsinformert samtykke i alle tiltak for bevaring av naturmangfold, og at urfolks og lokalbefolkningens rettigheter ivaretas i alle avtaler.

Forslagsstillerne mener det er viktig at samiske interesser inkluderes i utvikling av politikk på relevante områder i Norge, og at det også gjelder forvaltning av biologisk mangfold. Forslagsstillerne ønsker å øke bevilgninger til samiske sentre med formål å dokumentere og synliggjøre samisk tradisjonskunnskap om natur. Forslagsstillerne mener også at det er viktig å forsvare samisk rett til å drive forsvarlig reindrift i de nasjonalparkene hvor reindrift er en del av verneformålet, og at konsekvensene for reindrift og

annen samisk bruk utredes skikkelig ved planlagte inngrep.

Delmål 19: Kunnskap og teknologi.

Innen 2020 er kunnskap, vitenskapsgrunnlag og teknologi knyttet til biologisk mangfold, dets verdier, funksjon, status og trender, og konsekvensene av dets tap, forbedret, delt og overført, og anvendt.

Ifølge naturmangfoldloven skal forvaltningen av naturmangfoldet være kunnskapsbasert. Forslagsstillerne mener derfor at det må satses mye mer på forskning på naturen og på teknologi knyttet til bevaring av natur. For å styrke kunnskapsgrunnlaget må det lovede forsknings- og rekrutteringsprogrammet knyttet til kartleggingsaktivitetene etableres, og forslagsstillerne mener det er et stort behov for nyrekruttering innenfor fagfeltet biosystematikk. Forslagsstillerne mener det er viktig å styrke Artsdatabanken som kartlegger norsk natur, og øke grunnforskningen om arter og naturtypers utbredelse gjennom nye rødlistelister og svartelister. Forslagsstillerne mener også at det er viktig at tempoet på kartlegging av natur i kommunene økes slik at lokal kunnskap brukes og at kommunene involveres mer enn i dag.

Forslagsstillerne vil peke på at det i marine områder er store utfordringer når det gjelder kunnskapsnivå. MAREANO, det statlige kartleggingsprogrammet av norske kyst- og havområder, må derfor etter forslagsstillernes syn styrkes og videreføres. I tillegg må Naturpanelet, som skal styrke samspillet mellom forskning og forvaltning, og bidra til å hindre tap av biologisk mangfold og forringelse av økosystemtjenester, få mandat til å få tilgang til kunnskap og ressurser til å bruke den.

Forslagsstillerne mener kunnskap om konsekvenser for naturen av inngrep som energiinstallasjoner, veier og bygg, spesielt på dyr og planter som er ekstra utsatt, men lite kjent, må økes. For eksempel trengs det mer kunnskap om hvordan vindkraftverk påvirker flaggermus.

Delmål 20: Finansiering.

Senest innen 2020 bør mobiliseringen av finansielle ressurser for effektiv implementering av Strategisk plan for biologisk mangfold 2011–2020 fra alle kilder og i samsvar med den konsoliderte og omforente prosessen i Strategien for ressursmobilisering, øke betydelig fra nåværende nivå.

Stortingsmeldingen «Mot en grønnere utvikling» som ble lagt fram våren 2011, vektlegger bedre naturressursforvaltning og bevaring av økosystemtjenester som viktige områder. Forslagsstillerne mener den strategiske og ambisiøse planen som ble vedtatt på naturtoppmøtet i Nagoya i oktober 2010, vil kreve en målrettet og betydelig økt satsing på bevaring av naturmangfold og -forvaltning fram mot 2020. Forslagsstillerne mener det er viktig å etablere en støtte-

ordning til utviklingsland som vil sette i verk konkrete tiltak for å oppfylle sine forpliktelser under Konvensjonen om biologisk mangfold. Forslagsstillerne mener at tiltakene i dette representantforslaget er nødvendige for å nå delmålene i strategisk plan fra Nagoya.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen avvikle støtteordningene til bygging av skogsbilveier, drift i vanskelig terreng og utplanting av fremmede treslag.
2. Stortinget ber regjeringen gjennomgå hele skatte- og avgiftsregelverket for norsk petroleumsnæring, herunder leteboring og seismikk, med tanke på å fremme forslag om å fjerne miljøskadelig subsidiering.
3. Stortinget ber regjeringen utfase miljøgifter i produkter i tråd med Miljøgiftutvalgets anbefalinger.
4. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å innføre tiltak, merking og krav om sporbarhet, som begrenser bruk av palmeolje fra regnskogsområder.
5. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å innføre meldeplikt på hogst.
6. Stortinget ber regjeringen vektlegge forpliktelsene i EUs vanndirektiv når vilkårsrevisjoner for utbygde vassdrag skal gjøres.
7. Stortinget ber regjeringen innføre obligatoriske nasjonale retningslinjer for fylkesdelplaner for fornybar energiutbygging, slik at naturverdiene kartlegges og at det ikke bygges i områder med den mest sårbare naturen.
8. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om innføring av et forbud mot petroleumsaktivitet i særlig produktive havområder og/eller i områder med svært sårbar marin flora og/eller fauna.
9. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om innføring av forbud mot trål og snurpenot i sårbare fjordområder, inkludert alle områder som kan ha kaldtvannskorallrev og betydelige areal med svampsamfunn og sjøfjærkolonier mot aktiv trål og snurrevad.
10. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å øke støtten til omlegging til økologisk drift og drift med mindre kunstgjødsel i landbruket.
11. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en forbedret jordvernlov.
12. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å øke norsk bistand til økologisk og annet bærekraftig landbruk i tråd med anbefalingene fra IAASTD (International Assessment of Agricultural Knowledge, Science and Technology for Development) og FNs spesialrapportør for retten til mat.
13. Stortinget ber regjeringen utarbeide forskrifter som regulerer utenlandske treslag og innførsel og utsetting av introduserte organismer, som sikrer at potensielt farlige arter blir ulovlig å sette ut eller bruke.
14. Stortinget ber regjeringen utarbeide en svarteliste over arter som finnes naturlig i deler av landet, men som likevel er å regne som økologisk fremmede og uønskede i andre deler av landet.
15. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å innføre forbud mot sjødeponi fra gruvevirksomhet.
16. Stortinget ber regjeringen sikre 10 pst. vern av den produktive skogen som reservater og nasjonalparker innen 2020, gjennom en målrettet opptrappingsplan for skogvernet fram mot 2020.
17. Stortinget ber regjeringen oppdatere rødlisten for truede og uønskede arter hvert femte år.
18. Stortinget ber regjeringen etablere en felles forvaltningsavtale mellom Norge, Sverige og Finland for å sikre levedyktige bestander av de fire store rovdirene, både i Norge og Norden.
19. Stortinget ber regjeringen sikre at norsk bistand støtter opp under mottakerlandenes mulighet til å oppfylle sine forpliktelser under Konvensjonen om biologisk mangfold, inkludert urfolks spesielle rettigheter til medbestemmelse og tradisjonell kunnskap.
20. Stortinget ber regjeringen hindre klimatiltak som skader naturmangfold, slik som nye skogreisingsprosjekter.
21. Stortinget ber regjeringen om at nasjonal handlingsplan, som Norge er forpliktet til å utarbeide under Konvensjonen om biologisk mangfold, leveres innen 2015 og at den som et minimum tar inn i seg alle kjente avvik på de internasjonale målsettingene.
22. Stortinget ber regjeringen bygge opp Artsdatabanken videre og øke grunnforskningen om arter og naturtypers utbredelse gjennom nye rødlistor og svartelister.
23. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å etablere en støtteordning til utviklingsland som vil sette i verk konkrete tiltak for å oppfylle sine forpliktelser under Konvensjonen om biologisk mangfold.

